

Leven

1. INDIVIDUELE LEVENSVZERKERING EN HERKWALIFICATIE

« L'Argus de l'assurance », 3 december 2004, *Fiscologue / Fiscooloog nr. 963*,
januari 2005, *Assurinfo nr. 40*, 9 december 2004

Sommige beslissingen die onlangs door de rechtbanken genomen werden, leiden tot **diskwalificatie van levensverzekeringscontracten om ze als spaar- of beleggingsproducten te beschouwen**. Door de komst van meer flexibele verzekeringsproducten die bedoeld zijn om het spaargeld van de gezinnen aan te trekken, oordelen sommige rechters inderdaad dat deze contracten geen kanscontracten meer zijn en ook niet langer verantwoord zijn, vandaar de neiging om ze de voordelen toe te kennen die door de wet aan de levensverzekeringen toegekend worden.

Deze reactie in de rechtspraak wordt meestal vastgesteld als personen van een zekere leeftijd **aanzienlijke sommen investeren**, onder de vorm van koopsommen of periodieke premies, waarbij het voordeel van het contract in geval van overlijden aan een derde wordt toegekend. Op het ogenblik van het overlijden **beschouwen de wettelijke erfgenamen zich** door deze toekenning **benadeeld** die er, volgens hen toe bijdraagt sommen te verduisteren die in principe aan de successie toekwamen.

Artikel 124 van de wet van 25 juni 1992 op de verzekeringsovereenkomst voorziet in dat verband dat bij overlijden van de verzekeringnemer enkel de door hem betaalde premies voor inbreng of inkorting vatbaar zijn voor zover de verrichte stortingen kennelijk buiten verhouding staan tot zijn vermogenstoestand, in welk geval de inbreng of de inkorting het bedrag van de opeisbare prestaties niet mag overschrijden.

Anders gezegd enkel de “kennelijk overdreven” premies zijn aan inbreng of inkorting onderworpen. Het kapitaal ontsnapt aan de aanspraak van de erfgenamen.

Dit “bevoorrecht” stelsel van de levensverzekering dat reeds in het kader van de oude wet van 1874 bestond was indertijd gerechtvaardigd omdat de levensverzekering begrepen werd als een normale voorzieningsdaad die het patrimonium maar weinig aantaste, vermits het meestal om de betaling van periodieke premies ging waarvan het bedrag redelijk was. Sinds een tiental jaren lijkt dit niet meer het geval te zijn. Sommige levensverzekeringsproducten leiden inderdaad tot aanzienlijke spaarsommen die de reserve van de wettelijke erfgenamen zwaar zouden aantasten indien er voor hen geen beschermingsmaatregelen zouden ingevoerd worden.

Om aan de grieven van deze erfgenamen te beantwoorden, verkiezen de Belgische rechters dergelijke verzekeringscontracten te diskwalificeren en er gewone investeringscontracten van te maken i.p.v. na te gaan of de wettelijke voorwaarden van artikel 124 aanwezig (premie al dan niet duidelijk overdreven).

Sinds 23 november 2004 horen we vanuit **Frankrijk**, waar een dergelijke reglementering van toepassing is, andere geluiden. Zo heeft het Hof van cassatie vier, ook voor ons, belangrijke arresten uitgevaardigd. In Frankrijk stellen deze arresten een einde aan een controverse die al meer dan 10 jaar woedde en is de hele vaksector er door opgelucht: **het juridische stelsel van de levensverzekering wordt inderdaad door het Hof van cassatie niet in vraag gesteld**. Waarom? Omdat het geen financieel product als de andere is, dat door een speciaal recht wordt beheerd.

Het Hof bevestigt dat al deze contracten met sterke “spaar” connotatie hoe dan ook levensverzekeringscontracten blijven. Deze contracten hebben in verhouding tot een spaarcontract specifieke kenmerken, met name **het toeval dat gebonden is aan de levensduur van degene die het contract sluit en die de werkelijke begunstigde en het bedrag van het kapitaal zal bepalen, twee onvoorzienbare elementen**. De onderschrijver die de belegging verricht om op termijn voor zichzelf een kapitaal op te bouwen, weet natuurlijk niet of hij dat kapitaal zelf zal innen dan wel of de fondsen aan de persoon zullen gestort worden die bij zijn vooroverlijden voorzien is. De verzekeraar van zijn kant weet niet hoelang hij de opbrengst van de belegde fondsen zal genieten. **Zo wordt het toeval tot één onzekere gebeurtenis herleid**. Deze contracten maken dus geen deel uit van het actief van het erfgoed van de onderschrijver omdat het geen financiële producten als de andere zijn.

Het Hof heeft ook meer duidelijkheid gebracht in verband met het **“kennelijk overdreven”** karakter van de premies op het ogenblik van hun storting in het licht van de financiële middelen van de onderschrijver.

De elementen waarmee moet rekening gehouden worden om het vermogen van de onderschrijver te bepalen zijn: **de situatie van zijn patrimonium** (het onroerend patrimonium, de roerende waarden, pensioenen, zichtrekeningen, beleggingen, ...), **de leeftijd van de onderschrijver en het nut van de beoogde operatie**. Zo is er veel kans dat de premies weer in de successie moeten opgenomen worden als de onderschrijver zeer oud is en hij nagenoeg zijn hele roerend vermogen en zijn opbrengsten in een levensverzekeringscontract ten gunste van een derde investeert.

De Belgische wet zegt ook niets over het moment waarop het vermogen moet geëvalueerd worden. Ook hier brengt de Franse rechtspraak klaarheid: om het kennelijk overdreven karakter van de premies te beoordelen, **moet men zich op het ogenblik van elke storting situeren**. Zo ook moet men zich om de volgorde van de vermindering te bepalen op het ogenblik van elke storting plaatsen.

Zo lijkt artikel 124 van de Belgische wet ondanks alles toch werkbaar. Voor het Franse Hof van cassatie, **garandeert een dergelijke bepaling de erfgenamen voldoende bescherming**. Een voorstel dat, zo hopen wij althans, onze rechters in de toekomst zal inspireren.

2. VERZOEK TOT HERKVALIFICATIE VAN EEN LIJFRENTEVERZEKERING

*Assurance au présent / Verzekeringsnieuws, nr. 44, december 2004 ;
te Antwerpen, 25 februari 2004, RGAR, 2004, nr. 13.920*

Hof van beroep

Een gepensioneerde betaalt een aanzienlijke koopsom (2.000.000 BEF) voor een lijfrenteverzekering. Als tegenprestatie verbindt de verzekeraar zich ertoe hem gedurende de 20 komende jaren van zijn leven een vast maandelijks bedrag (16.051 BEF) te storten. Maar de man overlijdt minder dan 2 jaar later. De erfgenamen zullen alles in het werk stellen om het geïnvesteerde bedrag te recupereren. De eerste rechter stelt hen in het gelijk. Hij oordeelt dat het contract geen verzekering is, dat de verbintenissen van de partijen niet gelijkwaardig zijn en dat er hier geen sprake is van een kanscontract.

Het Hof van beroep te Antwerpen gaat deze verschillende argumenten één voor één verwerpen:

- **het contract is wel degelijk een verzekering in de zin van de wet** : de verzekeraar weet niet bij voorbaat welk volledig bedrag hij uiteindelijk aan de begunstigde zal moeten uitkeren. En daarin schuilt de onzekerheidsfactor die vereist wordt;
- **het contract is niet ongelijkwaardig** : er bestaat inderdaad een financieel risico in hoofde van de verzekeraar. Uit een berekeningsnota blijkt inderdaad dat er na het 13e jaar een tekort wordt vastgesteld. Bovendien wordt, volgens de sterftetafels die toen van kracht waren, was de levensduur van een man van 66 jaar 79, 84 jaar;
- **het is een kanscontract**: de verzekeraar loopt zeker een risico. Indien de verzekerde vóór de gemiddelde statistische leeftijd overlijdt, doet de verzekeraar een goede zaak, maar als de verzekerde daarentegen langer leeft dan verwacht lijdt de verzekeraar een verlies.

3. VOORZIENINGEN EN INHAALBIJDAGEN : NIET IN ÉÉN KEER AFTREKBAAR ?

Fiscologue / Fiskoloog nr. 961, december 2004

Voor de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (20 oktober 2004), **zijn de pensioenvoorzieningen niet in één keer aftrekbaar zelfs als het om inhaalbijdragen gaat.**

Tot 2004, konden de bedrijven vrij een extralegaal pensioen opbouwen via een pensioenvoorziening. Met de wet Vandenbroucke is een dergelijke formule nog enkel toegestaan ten aanzien van bedrijfsmandatarissen (administrateurs, zaakvoerders).

Een dergelijke pensioenvoorziening kan fiscaal worden vrijgesteld indien ze aan sommige voorwaarden voldoet. De rechtspraak staat over het algemeen toe dat die voorziening moet gespreid worden over het totaal van de nog te lopen jaren tot aan de pensioenleeftijd.

En hoe staat het met de inhaalbijdragen die de jaren vóór de pensioenbelofte dekken? Kan dit deel van de voorziening in één keer worden opgebouwd met vrijstelling van belasting? De Antwerpse rechter verwerpt dat idee: de **inhaalbijdrage is ook slechts aftrekbaar in de mate dat ze verspreid wordt over de nog te lopen jaren tot de pensionering.**

4. « OCCASIONEEL EN NIET-SYSTEMATISCH » KARAKTER VAN DE PENSIOENBELOFTEN

Fiscologue / Fiskoloog nr. 962, december 2004 ; "Actualités fiscales" nr. 43

Volgens het Hof van beroep te Luik (arrest van 30 juni 2004), **kan een vennootschap die zich ertoe verbindt aan al haar bestuurders en zelfstandige kaderleden een extralegaal pensioen toe te zeggen niet in vrijstelling van belasting een interne pensioenvoorziening aanleggen. Een dergelijke pensioenbelofte heeft immers geen "occasioneel en niet-systematisch" karakter.**

Dit arrest is, ook al dateren de feiten van vóór de WAP, nu nog relevant.

De wetgeving op de verzekeringen vereist sinds lang de "externalisering" van de financiering van de extralegale pensioenen die systematisch voor al of voor een deel van het personeel van een onderneming georganiseerd worden. Bedoeling is de opgebouwde reserves te onttrekken aan het faillissementsrisico van de onderneming. Indertijd werd aangenomen dat interne financiering toegestaan bleef voor zover het om een voordeel ging dat "occasioneel en niet-systematisch" werd toegestaan.

In het geval dat ons hier bezighoudt ging het om een vennootschap waarvan de algemene vergadering had besloten voorzieningen aan te leggen om een extralegaal pensioen te kunnen financieren voor elk lid van de Raad van bestuur, voor de bestuurder-zaakvoerder en voor de zelfstandige directeurs en hogere kaderleden. Voor het Hof te Luik kan er in die omstandigheden geen sprake meer zijn van een belofte met "occasioneel en niet-systematisch karakter". En bijgevolg kan een dergelijke voorziening die niet in overeenkomst is met deze wetgeving niet aan de fiscale voorwaarden voldoen waaronder een voorziening voor waarschijnlijke lasten kan vrijgesteld zijn. **De vrijstelling moet dus verworpen worden.**

Met de WAP moeten de nieuwe individuele pensioentoezeggingen die ten gunste van een loontrekkende of een andere zelfstandige bedrijfsleider dan een vennootschapsmandataris gesloten worden "geëxternaliseerd" worden. Voor een loontrekkende werknemer moet de individuele pensioentoezegging steeds "occasioneel en niet-systematisch" zijn (zie hierna punt 5 i.v.m. de controle over de naleving van deze voorwaarden). De wet vereist dat karakter evenwel niet meer wanneer een dergelijke toezegging gebeurt ten gunste van een zelfstandige.

5. AANGIFTE VAN DE INDIVIDUELE PENSIOENTOEZEGGINGEN BIJ DE CBFA

Omzendbrief WAP nr.2 (www.cbfa.be)

De WAP verplicht om **ieder jaar het aantal individuele toezeggingen aan te geven** (zo kan hun occasionele en niet-systematische karakter nagegaan worden), en **dit per categorie van werknemers** (zelfstandigen worden hierbij niet beoogd) en het bewijs te leveren dat er in de onderneming een pensioenstelsel bestaat voor alle werknemers.

De CBFA heeft daartoe een standaardformulier uitgewerkt dat op haar Internet site kan geactiveerd worden.

Deze informatie moet voor elk kalenderjaar ten laatste op 31 maart van het jaar dat op het betrokken kalenderjaar volgt, d.i. 31 maart 2005 voor het jaar 2004, meegedeeld worden. Deze verplichting berust bij de werkgever.

De mededeling voor de periode tussen 16-11-2003 en 31-12-2003, moet uitzonderlijk met die voor het jaar 2004 gebeuren.

Anders gezegd, mogen in de jaarlijkse mededeling voor het kalenderjaar 2004 niet alleen de individuele pensioentoezeggingen van 2004 niet ontbreken, maar ook niet de toezeggingen die tussen 16 november en 31 december 2003 gedaan werden. De werkgever moet eveneens verklaren dat deze individuele toezeggingen niet toegestaan werden binnen de 36 maanden die het pensioen of het brugpensioen voorafgaan.

6. DE AANVULLENDE PENSIOENEN EN HET GROOTHERTOGDOM LUXEMBURG

Wet van 17-12-04, Belgisch Staatsblad van 22-12-04

België heeft eindelijk de wijzigingen bekrachtigd die aangebracht werden in **de internationale overeenkomst ter preventie van dubbele belasting, die met het Groothertogdom Luxemburg gesloten werd.**

Dit bijvoegsel werd op 20 december laatstleden van kracht. Een van de bepalingen ervan heeft betrekking op de aanvullen de pensioenen.

Aangezien de belastingen op de pensioenplannen in Luxemburg bij het instappen geheven worden, zijn deze pensioenplannen die aan een Belgische verblijfhouder worden uitgekeerd niet belastbaar in België. Zo wordt dubbele belasting dus vermeden.

Daartegenover staat dat **de kapitalen en afkoopwaarden afkomstig van België die als aanvullende pensioenen dienen en die aan een Luxemburgse verblijfhouder uitgekeerd worden wel belastbaar blijven in België ...**

Marktinformatie

1. ONROERENDE VOORHEFFING BLIJFT VERSCHULDIGD

Trends – Tendances van 02-12-04

Het nieuwe stelsel van fiscale aftrek bij hypothecaire leningen werd wel degelijk ingevoerd door de programmawet van 27 december 2004 (Staatsblad van 31-12-04).

Het wordt toegepast op de leningen die vanaf 1 januari 2005 gesloten worden.

In aansluiting daarop is de belastingplichtige geen belasting meer verschuldigd op zijn eigen woning. Het kadastraal inkomen van de eigen woning wordt inderdaad volledig vrijgesteld. De draagwijdte van deze maatregel moet evenwel genuanceerd worden: het kadastraal inkomen van de eigen woning was nu reeds bij de meeste mensen volledig vrijgesteld van belasting. Bovendien **verandert de vrijstelling van het kadastraal inkomen niets aan het feit dat de onroerende voorheffing steeds verschuldigd blijft.**

In tegenstelling tot de beroepsvoorheffing wordt de onroerende voorheffing niet als een vervroegde betaling van de belasting op de onroerende inkomsten beschouwd. De oorzaak van dit verschil ligt hem in het feit dat de onroerende voorheffing een belasting is die niet aan de Federale Staat toekomt, maar aan de regionale, provinciale en gemeentelijke overheden. De Staat is er dus niet toe bereid de onroerende voorheffing als een vervroegde betaling te beschouwen van de belasting van de natuurlijke personen, die haar toekomt. Daarom kan de onroerende voorheffing niet op de uiteindelijk verschuldigde inkomstenbelasting verrekend worden.

Tot dusver bestond er één enkele uitzondering: de eigen woning van de belastingplichtige. Daar werd de onroerende voorheffing wel, maar onvolledig verrekend. Ze kon inderdaad slechts verrekend worden in de mate dat ze niet hoger lag dan 12,5 % van het kadastraal inkomen van de woning. Een peulschil eigenlijk want de onroerende voorheffing ligt over het algemeen heel wat hoger dan dat percentage. Ze bedraagt niet zelden 30 of 40 %.

In de nieuwe reglementering is er helemaal geen uitzondering meer. **De onroerende voorheffing wordt niet meer verrekend. Zelfs wat de eigen woning betreft.**

Deze maatregel past in de tendens om de federale belastingen te scheiden van deze die onder een regionale en onder de lokale autoriteiten vallen. Bijgevolg zal ook de fiscale druk op de onroerende goederen onvermijdelijk toenemen. De maatregel gaat natuurlijk gepaard met een volledige vrijstelling van de federale belasting op het kadastraal inkomen van de eigen woning. Maar in feite gaan slechts weinig mensen ervan profiteren, vermits dit kadastraal inkomen in de meeste gevallen reeds vrijgesteld was. Slechts op de zeer grote eigen woningen valt er nog een overschot van belasting van de natuurlijke personen te betalen.

Deze afschaffing van de verrekening van de onroerende voorheffing zal evenwel niet bruusk worden ingevoerd. Ze zal toegepast worden vanaf de inkomsten van 2005. Maar voor de

belastingplichtige die nog een lopende lening heeft voor zijn eigen woning, zal de situatie blijven zoals ze was, tot die lening afbetaald is. Al die tijd blijft de belastingplichtige recht hebben op de verrekening van de onroerende voorheffing. Het nieuwe stelsel zal bijgevolg slechts onmiddellijk toegepast worden op de eigenaars van een eigen woning die geen lening meer lopen hebben of op de belastingplichtige die na 1 januari 2005 eigenaar wordt van zijn eigen woning.

2. ERFRECHTEN EN DE REGEL VAN 3 JAAR

Actualités fiscales 2004, nr. 43

Elke som die door de overledene geïnd wordt ingevolge een akte die binnen de 3 jaar vóór zijn overlijden gerealiseerd werd, wordt beschouwd als deel uitmakend van zijn successie, tenzij bewezen wordt dat die som voor een uitgave gediend heeft of zich niet meer in het vermogen van de overledene bevindt.

Indien dit feit aangetoond wordt, kan het fiscale bestuur evenwel bewijzen dat er een schenking is geweest die in dat geval belastbaar zou zijn. Dit principe wordt geïllustreerd door een arrest van het Hof van beroep te Antwerpen van 25 mei 2004.

Een persoon overlijdt in 1996 en laat 7 kinderen achter. In 1994 had de dame diverse gebouwen verkocht. Er kwam haar een bedrag van 12 miljoen BEF toe.

In de aangifte van de successie die door de kinderen werd ingediend werd gepreciseerd dat dit bedrag aan de 7 kinderen gestort werd ter compensatie van hun rechten in de successie van hun vader die in 1970 overleden was en dit omwille van het feit dat hun moeder over al de huurinkomsten van de gebouwen had kunnen beschikken terwijl ze er slechts voor $\frac{3}{4}$ eigenaar of vruchtgebruiker van was. De kinderen waren van oordeel dat die som niet in het actief van de successie moest worden aangegeven, vermits het om een schuld van hun moeder te hunnen aanzien ging. Het fiscale bestuur betwistte dit.

De kinderen konden bewijzen dat deze fondsen onmiddellijk na de verkoop van de gebouwen wel degelijk en via de notaris op hun rekening gestort werden. De fondsen bevonden zich dus niet meer in de successie van de overledene.

Het Bestuur trachtte dan uit te maken dat de gerealiseerde storting in feite een schenking was die binnen de 3 jaar vóór het overlijden gebeurd was en dus onderworpen was aan successierechten. Het Bestuur trachtte te bewijzen dat deze stortingen geen compensatie waren, aangezien er geen enkel bewijs geleverd werd van een compensatie die zou verschuldigd geweest zijn ingevolge niet betaalde huurgelden.

Het Hof volgde deze redenering evenwel niet. De berekening van de bedragen die aan de erfgenamen verschuldigd waren is correct gebeurd en de betalingen zijn via een rekening van de notaris gebeurd. Bovendien hebben de erfgenamen geen enkele intrest gevorderd. Niets bewijst dus dat er enige schenking vanwege de moeder is geweest.

Zo'n arrest toont aan dat het van essentieel belang is om, indien een toekomstige overledene stortingen doet, over voldoende duidelijke en gerechtvaardigde uitleg van die stortingen te beschikken.

3. VERKOOP MET VOORBEHOUD VAN HET VRUCHTGEBRUIK EN SUCCESSIERECHTEN

Actualités fiscales 2004, nr. 42

Om successierechten te vermijden zou een persoon die een andere persoon zou willen begunstigen kunnen geneigd zijn een goed te verkopen en de naakte eigendom van dat goed op naam van die derde te zetten terwijl deze niets zou betalen om die naakte eigendom te verwerven. Zo zou een persoon ook kunnen geneigd zijn een goed te verkopen tegen een lijfrente terwijl die rente nooit zou betaald zijn.

Op die manier zou een goed gratis aan de naakte eigenaar of aan de rentetrekker kunnen gegeven worden en zouden successierechten kunnen vermeden worden, vermits de naakte eigenaar bij het overlijden van de vruchtgebruiker automatisch over de volle eigendom zou beschikken zonder successierechten te betalen. Dezelfde situatie zou zich voordoen bij de rentetrekker die nooit enige rente zou betaald hebben.

Om dergelijke praktijken tegen te gaan is in het Wetboek van de Successierechten een bepaling (art. 11) opgenomen.

Zo oordeelt men dat, **wanneer iemand een roerend of onroerend goed verkoopt met voorbehoud van vruchtgebruik of tegen lijfrente** (a fortiori met gebruik van de twee situaties; een voorbehoud van vruchtgebruik en de betaling van de naakte eigendom via een lijfrente), **dat goed nog steeds deel uitmaakt van de successie van de verkoper. Dat goed zal bijgevolg in hoofde van de verwerfer als legaat belast worden, tenzij hij bewijst dat die verkoop geen schenking te zijnen voordele maskeert.** Het is aan de begunstigden om dit te bewijzen.

Zo zal de betrokkene bij aankoop van de naakte eigendom moeten aantonen dat hij werkelijk over de fondsen beschikte om de naakte eigendom te kunnen betalen en hij ze ook werkelijk betaald heeft. Zo zal ook moeten bewezen worden dat de waarde van die naakte eigendom correct was. Dit zal meestal gebeuren via recente sterftetafels en de berekening van de eventuele rentabiliteit van het goed. Het bewijs van betaling zal zelfs talrijke jaren na de verkoop, en zelfs indien het goed intussen herverkocht werd, moeten kunnen geleverd worden. Vandaar het belang om in voorkomend geval bewijzen te voorzien in de notariële akte.

Wat de lijfrente betreft, moet kunnen bewezen worden dat de berekening correct was en ze bovendien continu betaald werd. Het is dus beter met een permanente opdracht te betalen en zeker niet uit de hand te betalen.

Indien niet het bewijs kan geleverd worden dat het niet om een schenking ging zal de belasting op de waarde van het op de dag van het overlijden verkochte goed berekend worden. Maar de rechten die geïnd worden bij de registratie van de akte zullen evenwel van de te vereffenen successierechten afgetrokken worden. Hetzelfde geldt als de toekomstige overledene-verkoper werkelijk een lijfrente genoten heeft: de waarde van het vruchtgebruik zal dan ook van de belastbare basis kunnen afgetrokken worden.